

אוצר החכמה

הרב ראובן ברים

מח"ס פורים המשולש וער"פ שחל להיות בשבת
ירושלים

קני המנורה הטהורה

אוצר החכמה

בעזהשי"ת, אור ליום ב' לסדר "ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה
אשר נתן לי ה'", י"ג באלול ה'תשד"מ לפ"ג, פעה"ק ירושת"ו

אל הוד כבוד קדושת
פאר הדור והדרו, בכל העולם נשמע דברו,
המאירים לארץ ולדרים, ונשמות ישראל לצור מחצבתם מחזירים,
גם במקומות מרוחקים ונדחים, קרני אור תורתו הקי זורחים,
הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש שליט"א
עד ביאת משיח צדקנו ועד בכלל, אכ"ר.

אחדשת"ה בכל הדרת הכבוד!

שיחת כ"ק הטהורה, בביאור קני המנורה, של המנורה הקדושה,
וקניה ששה, לשיטת רש"י פרשן-דתא, ולהרמב"ם אליבא דהלכתא, אשר
היתה כנעלמה, ונתגלתה בלקו"ש פי תרומה, היו לי למשיבת נפש ולמאירת
עינים, כי זה לי כעשרים ושש שנה בבית ה', בחינוך צאן קדשים, ח"י שנה
כמג"ש ומלמד תשב"ר ושמונה שנים כמנהל חינוכי, לימדתי בס"ד גפ"ת
ותנ"ך וכו', אבל כשהגעתי לפי תרומה, לא ידעתי נפשי שמתני בהרכבת
המשכן וכליו וכו', הציורים המקובלים נראו לי כאינם מתיישבים יפה
בפירש"י, שמתני לב כי בדבר שנתקשו להסביר את רש"י ציירו לפי מפרשים
אחרים היותר קל להבנה, ולימדום כאילו זה מצויר גם לשיטת רש"י,
ובשילוב בין רש"י והמפרשים נמצאו הכלים והבגדים סותרים את דברי
רש"י והמפרשים עצמם, ובנינם סתירה, ולפעמים אף עוקרים פסוקים,
אמרתי לא אתי גז"ש בין המפרשים ועקר ליה לקרא, חשבתי וכי לחינם
נקראו מלמדים סופרים, התחלתי להיות סופר ומונה כל מלה ומלה ברש"י,
גם בניתי לי כלים, ותפרתי בגדים, כדי לבדוק במציאות את אשר אלמד,
ובזכות תשב"ר – ורק בזכותם, חפץ ד' בידי הצליח להעמיד פירוש רש"י
על מכונו בדברים שרבים וגדולים נבוכו בזה, ובתוך כך הגעתי גם ללימוד
ולציור קני המנורה ב"אלכסון", ודמות צורת המנורה היי לי בטבלא

ובכותל בכתתי ואמרתי לתלמידיי, כזה ראה וקדש את המנורה לפירש"י (ציור כתי"י הרמב"ם עוד לא נודע אז) למרות שרבים וכן שלמים לא היתה דעתם נוחה מזה, ועד הזמן האחרון היו מתפלאים על האלכסון ואף כשהראיתי מפורשות ברש"י לא נחה דעתם, כי צורת המנורה בחצי עגול נחקק כ"כ במוח עד שאפילו ת"ח לא שמו לב למילת "אלכסון" שברש"י, ועכשיו זכיתי ב"ה לגמולי הטוב, וזה חלקי מכל עמלי, כי כבוד קדושתו שליט"א האיר את העולם באור הגנוז של המנורה, ובה ארשה לי להעלות בפני כבוד קדושתו שליט"א, כמה גרגרים בענין „אלכסון“.

א. מנין „למדו“ רש"י והרמב"ם כי קני המנורה עשויים אלכסון, ונלע"ד כי למדו אי"ז מלשון הברייתא „נמשכים ועולים כנגד גבהה של מנורה“ ולעניות דעתי פשטות הלשון משמע כי עולים עד כנגד גבהה של מנורה ע"י הנמשכים, בלי פעולה נוספת, ואילו היו נמשכים בעגול (כפי שמפרש המעשה חושב) הרי מקודם היו נמשכים לצדדים ורק ע"י פעולה נוספת עולים, כי אחרי הנמשכים מוכרח להיות „ונכפפים בעגול ועולים“, ובברייתא כתוב רק „נמשכים ועולים“ וזה אי אפשר רק בקו ישר כלפי מעלה.

ב. בעשיית הקנים באלכסון מתיישבים היטב (1) הפסוק „וכפתור תחת שני הקנים“, (2) „טפח חלק“ בין כפתור לכפתור, (3) מימרא דרב גבהה של מנורה תשעה משפת קנים ולמעלה – ממקום יציאתם מהכפתור ולמעלה.

והנה בהיות הקנים יוצאים מהכפתור בחצי עיגול, מאיזה מקום שיצאו יהי קשה ליישב גי' דברים הנ"ל, אם יצאו מעל שפת הכפתור, כמו שכתוב „וכפתור תחת שני הקנים“, בהכרח שלא יהי הטפח החלק טפח שלם כי שעור עובי הקנים ימעט את הטפח, ואם יצאו מצדי הכפתור אפילו רק מהחלק העליון של הכפתור, לא יתיישב הפסוק „וכפתור תחת שני הקנים“, וגם מימרא דרב אינו מתיישב כי הרי ממקום יציאת הקנים בצדי הכפתור יש יותר מתשעה טפחים כשיעור עובי הקנים (וכבר עמד על כך המעשה חושב ופירש דרב לא חשיב ליה דבטיל במעוטו שהיו הקנים כ"כ דקים וכו').

אבל בעשיית הקנים באלכסון מתיישב הכל כפתור ופרח בלי שום גמגום כלל, כי שני הקנים יוצאים למעלה מגג הכפתור כמו הקנה האמצעי ולפ"ז הכפתור כולו תחת שני הקנים, כמו שאמר הכתוב, ומשפת הכפתור ולמעלה בדיוק תשעה טפחים ולא יותר, כמימרא דרב דהרי הכפתור ממלא

את כל הטפח התשיעי ומגגו יוצאים הקנים, וגם הטפח החלק הוא טפח שלם ולא פחות, כמו שכתוב בברייתא, ואע"פ שיש הבדל משהו דמשהו בין הקנה האמצעי היוצא מהנקודה העליונה של הכפתור ושני הקנים שיוצאים בהתחלת השפוע ע"ז וודאי אין להקפיד, מכיון שגם הקנה האמצעי נמשך גם על התחלת השפוע.

והנה אחרי שנתברר בעזרת ה' יתברך ויתעלה דעתם של רש"י והרמב"ם היות קני המנורה באלכסון ואען ואומר, הנה נא הואלתי לדבר אולי אמצא זכות להצדיק את המקובל בכל תפוצות ישראל וקהלות הקודש מדור דור עשות קני המנורה בחצי עגול, וזה החלי בס"ד:

א. מסידורו של ר' אברהם בן הרמב"ם שהעיד: הקנים ענפים נמשכים מגופה של מנורה לצד ראשה ביושר כמו שצייר אותה אבא מארי ז"ל לא בעגול כמו שצייר אותה זולתו, ע"כ. משם ראוי דהיו גדולי ישראל שציירו בעיגול, דהרי אינו מן הכבוד לכתוב „זולתו" בהשוואה לרמב"ם, אם המצייר הי' סתם צייר, ועאכו"כ אם הצייר הוא ציור של גוי.

ב. אחרי שקראתי את הסתייגות כבוד קדושתו שליט"א מציור קני המנורה בחצי עגול נתתי אל לבי לתור ולחקור אחרי מקור הציור של „מזמור המנורה". והנה נתברר לי שבכל העתקי הכת"י של המקובלים מאלו הקרובים לדורנו עד הרוקח, מצוירת המנורה בחצי עיגול, (חוץ מסדור סלאוויטא שמצוירת אלכסון ואלו שציירו או הדפיסו ציור מרובע שברור שעשו כן כדי להקל על הציור או ההדפסה).

והנה מנורה זו של „מזמור המנורה" אפופה הוד קדומים ורמוז בה סודות ונפלאות, ובכל העתקי הכת"י המבארים את סודות מזמור המנורה מצוירת המנורה בחצי עיגול, וכ"ז שאין לנו ריעותא בחזקת המעתיקים הרי חזקתם שהעתיקו כפי שצויר במקור, ואתחיל בפרוטם מלמטה למעלה בערך לפי סדר שנות מחבריהם.

(1) סידור „נהר שלום" להרש"ש, צולם בירושלים תשמ"א, עפ"י כתבי יד דווקנים, ובסידור זה התפללו בו בפני התיבה בבית מדרש בית אל יכב"ץ.

(2) סידורי האר"י הק' „קול יעקב" ו„סידור ר' שבת"י.

(3) ספר „גלא עמיקתא" צלום כת"י המקורי שנכתב הישע"ג ע"י המחבר הרב המקובל ר' אפרים פאנצטיירי תלמיד מוהרר"ו ז"ל, בחלק רביעי דף קסא מצויר „מזמור המנורה" בחצי עגול.

4) ספר „מנורת זהב“ להמהרש״ל, נדפס בפראג שמ״א, „מזמור המנורה“ בחצי עגול ושם דף ב, א, כתוב: ואמרו חכמים בעלי הקבלה שהקב״ה הראה לדוד ברוח הקודש זה המזמור כתוב באותיות של זהב מופז עשוי בצורת מנורה וכן הראה אותו למשה ע״ה דכתיב כמראה אשר הראה ד' את משה כן עשה את המנורה, ע״כ.

5) ספר „יראת אל“ העתק כת״י לבעל הרוקח והוא המקור הראשון שמצאתי למזמור המנורה בצורת מנורה, גם שם מצוירת המנורה בחצי עגול, וז״ל המעתיק אשר העתיק ספרי הרוקח: יראת אל, ספר הנפש, (ספר החיים), ספר השם, סודות התפלה, וזה אשר כתב בסוף ספר „סודות התפלה“: סליק זה הספר סודות התפלה חיבר הגאון הרב הגדול המקובל האלהי רבינו אליעזר מגרמייזא נפשו בטוב תלין שקיבל מרבותיו רב מרב וגאון מגאון עד שמעון הפיקולי כמבואר בתוכו אני הקטן שפל ברך העתקתי להגאון הגדול מרנא רבנא רבן של כל בני הגולה ונשיא (דארץ?) ישראל (...). המפורסם בתורה ובגדולה כמוהר״ר דוד אופנה״י נר״ו אב״ד ור״מ דק״ק פראגא עיר ואם בישראל יכע״א ולפנים היה אב״ד ור״מ דק״ק ניקלשפורג וכל מדינות מעררין נאם זעירא דמן חבריא שלמה זלמן בלא״א מ״ו (...). רב יעקב קלונימוס זצלה״ה מק״ק (...).

העתקתי כל הנ״ל כדי לעמוד על מקורו של הכת״י הכולל את כל הספרים הנ״ל ובתוכם ספר „יראת אל“ שבו מצויר כנ״ל.

ג. צורת ^{לפי המסורת} חצי העגול כשלעצמו הרי הוא גבוה מעל גבוה ואיתא בקה״ר פ״ל עתיד הקב״ה לישב כבגורן וכו' כדתנן סנהדרין עשויים כחצי גורן עגולה, וברבנו בחיי (תרומה כה לט) וז״ל: המנורה כנגד חכמי ישראל, ע״כ. הלא דבר הוא.

ועכשיו ברצוני להעלות בפני כבוד קדושתו שליט״א מה שנראה לענ״ד אודות המנורה החצובה בשער הנצחון ברומא.

א. הרב י. קאפח בהערותיו על פירוש המשניות להרמב״ם כותב: ולא כפי הציור הנפוץ שהועתק משער טיטוס, וכבר הוכח שהוא מזויף שהרי בברייתא איתא להדיא שיש לה רגלים וכו' ובציור הנפוץ יושבת על בסיס רחב ועוד ועוד סתירות ע״כ. מזה רוצה הרב הנ״ל להוכיח שאין להתייחס כלל לציור המנורה של שער טיטוס כי היא מזויפת ולכן גם הצורה הקשתית של המנורה היא מזויפת.

ואני אומר שהשנאה מקלקלת השורה השנאה לטיטוס הרשע ימ״ש קלקלה את שורת ההגיון להחליט כי המנורה בשער טיטוס מזויפת על סמך

הסתירות שיש על מנורה זו ממנורת משה העשויה מזהב, והרי גמרא ערוכה היא ושמורה (מנחות כז) וכך נפסקה ההלכה ברמב"ם, באה זהב באה גביעים כפתורים ופרחים אינה באה זהב אינה באה גכו"פ, ע"כ. והדין נותן מה גכו"פ המפורשים בתורה אינם באים רק בבאה זהב, גי רגלי הירך שאינם מפורשים בתורה עאכו"כ. הרי אפשר שהמנורה שבשער טיטוס נעתק ממנורת בית המקדש שעשו מלכי בית חשמונאים שעשאוה משפודים של ברזל וכו' ובתוס' שם ד"ה שפודים וז"ל קרי להו שפודים מפני שלא היו בה גביעים כפתורים ופרחים וכו' ע"כ. וכבר כתבתי דמסתבר דה"ה דאין לה רגלים.

ב. והנה מפני כמה טעמים העדיפו שונאי ישראל להעתיק את מנורת מלכי בית חשמונאי דוקא זו העשויה מברזל או מכסף ולא העתיקו ממנורת הזהב שכפי עדות היוסיפון ניתן לו „שתי מנורות ממנורות הזהב אשר היו במקדש“.

1) קשוטי מנורת הזהב והם הגכו"פ מלאכתם מלאכת אומנות דקה מן הדקה, ואין שום אפשרות להעתיקם ביופים הרב באבן הגס שאינו מקבל פיסולים עדינים ולכן הקשוטים לא היו מיפיים את המנורה החצובה באבן אלא מכערים אותה, ויותר מזה קני המנורה במנורת הזהב היו דקים ובודאי שלא היו יכולים להיות עבים בעובי הכפתור שממנה יצאו, כמפורש לעיל, לכן אילו העתיקו את מנורת הזהב על אבני השער זה היה נראה ככלי עלוב בלי יופי כלל שאין בזה במה להתגאות, טיטוס הרשע שרצה לעשות דבר מרשים מאד שיהא שובה עין כל רואה ולהגדיל בזה את כבודו והערצתו אליו, העדיף את צורת המנורה של מלכי בית חשמונאי העשויה מברזל ואין בה קשוטים כלל, וגם אין בה הכפתורים של קני המנורה שבגללם מוכרחים להיות הקנים דקים, ולכן במנורת החשמונאים אפשר לעשות את הקנים עבים כפי הצורך המתקבל בעבודת מתכת הברזל, ודוקא מנורה כזו בולטת כשחוצבים אותה באבן ומעוררת רושם רב גם מרחוק כפי שאכן נראית עד היום לדאבונינו הרב ובעוה"ר.

2) מנורת החשמונאים הכהנים הקדושים מסמלת הן את החכמה והקדושה והן את הגבורה העל אנושית שהראו החשמונאים בלוחמם את מלחמת ד' ביונים, ועל הנס שנעשה במנורה זו – מנורת החשמונאים, קבעום חכמים לימים טובים, ומאז ועד עתה כל יהודי באשר הוא שם מדליק נרות חנוכה לזכר הנס ומפרסם את הנס ואומר: הנרות הללו אנו מדליקים על הנסים ועל הנפלאות על התשועות ועל הנחמות שעשית לאבותינו וכו' ע"י כהניך הקדושים וכו'.

טיטוס הרשע ימ"ש וזכרו ברצונו להראות את נצחונו הגדול שניצח ושיעבד עם חכם ונבון, ממלכת כהנים וגוי קדוש, גבורי עולם שאין דומה להם בגבורתם, בחר דוקא במנורה זו – מנורת החשמונאים, להראות קבל עולם את עליונותו על עם ישראל, ולדכא בזה את רוח הקדושה והגבורה של עם ישראל לדורו ולדורות הבאים.

(3) ובס"ד מצאתי אסמכתא להנחתי הנ"ל – שצורת המנורה על שער הנצחון היא מנורת החשמונאים, כי כבר נמצא דוגמתה כמאה ועשר שנה לפני החורבן על מטבע שטבע אנטיגנוס המלך האחרון לבית חשמונאי ששימש גם ככהן גדול, ושני תואריו אלו מוטבעים על המטבע, כאילו לתת תוקף לצורת המנורה הטבוע על המטבע, וגם בזה שורת ההגיון נותנת שמלך חשמונאי טבע מנורת בית חשמונאי הראשונה שאינה דומה למנורת משה, הנותנת תוקף לזכותם של החשמונאים למלכות. והנה אע"פ שאין לנו שום מקור בחז"ל על אישיותו של אנטיגנוס ואיך התייחסו אליו חז"ל מ"מ אי אפשר להעלות על הדעת שמלך וכה"ג בזמנם של גדולי התנאים באיזה מצב שיהי יטביע מנורה שצורתה כצורת מנורה שהשתמשו לע"ז רח"ל.

(4) והנה טיטוס הרשע בשחצנותו ורשעותו שלא ידעה גבול ומעצור חצב במנורה שעל שער הנצחון שרצים ורמשים וחיות טמאות, דוקא על צורת המנורה הקדושה והטהורה של בית המקדש. כי אין השפלה יותר גדולה לאיש הישראלי ואין פגיעה יותר קשה בנפשו ונשמתו מביזוי הקודש ע"י השתמשות השונא בכלי הקודש ובעבודת הקודש לעבודתו הטמאה והנמבזה, ודבר זה הוא אשר הצית את אש הקודש שלהבת המרד של מתתיהו כה"ג. וזה אשר עוררה את גבורתו העל אנושית לקנאות קנאת ה' צבאות ביונים, בראותו מקריבים את החזיר כמשפט העולות אשר היו נקרבות על מזבח הקודש כמסופר ביוסיפון כ'. וטיטוס הרשע כבר הקדים בשפלות כזו כמסופר בגמ' (גיטין נה, ב) מה עשה תפס זונה בידו ונכנס לבית קדשי הקדשים והציע ס"ת וכו' ולכן כשנתקיימה בו „דרך רשעים צלחה", כשהגיע לפסגת הצלחתו השטנית ולשיא יהירותו, הגיע גם לשיא רשעותו, שחצנותו, שפלותו, ותעובו, מה עשה, חצב מנורת הקודש ועליה שקצים ורמשים תועבת ה', תועבת עם הקודש והמקדש, כדי להשפילם ולדכאם בגוף וברוח, קבל כל העולם ולגזול מהם את שארית גאוותם הקי' – שהיא ויגבה לבו בדרכי ה'.

(5) ולדרכי לא אוכל להמנע מלהזכיר את דבריו הקי' של הרמב"ן על פסוק „לא יסור שבט מיהודה" וז"ל בהמשך דבריו: והיה עונש מדה כנגד

מדה, שהמשיל הקב"ה את עבדיהם עליהם וכו', ואפשר גם כן שהיה עליהם חטא במלכותם מפני שהיו כהנים ונצטוו תשמרו את כהנתכם וכו' ולא היי להם למלוך רק לעבוד את עבודת ה', עכ"ל הק'. והנה אם כנים דברי שהמנורה בשער הנצחון מנורת החשמונאים היא ואם יש רשות לעני בדעת כמוני לדרוש במופלא ממנו הרי יש בזה גם מידה כנגד מידה בענין כהנתם ואין ברצוני להאריך יותר בדבר זה, וד' הטוב יכפר.

ואסיים בתפלה:

תפלה לעני כי יעטוף ולפני ד' ישפוך שיחו שכבוד קדושתו שליט"א, יקבל את מנחתי, מנחת דל שבדלים, הרי אמרו חז"ל: אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים, ואם יזכני כבוד קדושתו בגי"ק להעמידני על האמת בזכות תינוקות של בית רבן והיי זה חלקי מכל עמלי, ויהי רצון שיתקיים במהרה מקרא שכתוב: ויראו גוים את שם ד' וכל מלכי הארץ את כבודך כי בנה ה' ציון נראה בכבודו, בביאת משיח צדקנו, אכי"ר.

הרב ראובן ברים

פרסומים < התקשרות < גליונות 1201-1300 < התקשרות 1221

קני המנורה שבבית-המקדש וחנוכיית המנורה ב-770

ניצוצי רבי

עד לשיחה שבה עורר הרבי על הדיוק בקווי מנורת המקדש, הייתה החנוכייה בבית חיינו – 770 בעלת קנים מעוגלים * חודש ימים לאחר שהחלפה המנורה, הופיעה הערה ב'ליקוט' השבועי, ובה קריאה להחליף את החנוכיית לפי צורת המנורה המקורית * עלות המנורה החדשה ב-770, ועל התהודה שיצרו דברי הרבי

מאת: הרב מרדכי מנשה לאופר

ויהי-רצון שעל-ידי הדיבור אודות המנורה – נזכה בקרוב ממש לראות את המנורה בבית-המקדש השלישי, ונזכה לראות איך שאהרן הכהן מדליק את נרות המנורה בבית-המקדש השלישי.

כך סיים הרבי את שיחתו (שבת-קודש פרשת מטות-מסעי תשמ"ב – 'התוועדויות תשמ"ב' כרך ד' עמ' 1918), שהאירה את נושא המנורה שבבית-המקדש.

לראשונה עורר הרבי על הדבר בשבת-קודש מברכים החודש מנחם אב תשמ"ב, וכה אמר ('התוועדויות תשמ"ב' כרך ד' עמ' 1917):

ישנם המציירים את המנורה באופן שששת קני המנורה היו בצורת חצי קשת (בצורת עיגול), והקנה האמצעי עומד על-גבי משטח של מתכת ולא על-גבי רגלים (כפי שמציירים על גבי שטרות הכסף בארץ-הקודש, וכיוצא-בזה).

וכתוצאה מזה – ישנם מנורות של חנוכה העשויות בצורת חצי קשת, ועד שגם החנוכייה של "770" היא בצורת חצי קשת!

ציור זה אינו נכון – שהרי מפורש ברמב"ם ש"שלוש רגלים היו לה". ונוסף לזה ישנו ציור של המנורה שצויר **בכתב ידו של הרמב"ם**, ושם קני המנורה... בדוגמת ציור האות ש"ן...

חנוכייה חדשה ב-770

לדברי הרבי בש"פ מטות-מסעי תשמ"ב היה המשך בש"פ דברים סעיף כח ('התוועדויות תשמ"ב' כרך ד' עמ' 1962) ואילך; ובש"פ ראה סעיף כג (עמ' 2073) ואילך. אמנם לפועל איש לא חשב להחליף את המנורה שעמדה ב-770, מלבד שני תלמידי ישיבה ב-770 שדברי הרבי הדירו שינה מעיניהם, והם טרחו והשתדלו וחפץ ה' בידם הצליח.

הזמן: ערב ראש חודש טבת תשמ"ג, נר שיש של חנוכה.

המקום: 770, בית הכנסת הגדול.

השעה: לפני תפילת מנחה שתתקיים עם שובו של הרבי מה"אוהל".

המעשה: שני בחורים – ח.ג. ז.ש. – סוחבים מנורת חנוכה חדשה מצופה בזהב טהור שקניה באלכסון, ומציבים אותה במקום המיועד למנורה.

עם כניסת הרבי לבית הכנסת ניכר היה ששם לבו למנורה החדשה. תוך כדי עלותו לבמה נתן עיניו בה. וגם שניות ספורות אחרי שהביט בסידור ואז החל השליח-ציבור באמירת אשרי שוב היסב פניו הביט במנורה מלמעלה למטה ולמטה למעלה וחוזר חלילה. יש-אומרים כי היו עוד כמה מבטים לעבר המנורה. אחר תפילת ערבית הדליקו את הנרות והרבי עלה לחדרו הק'.

– הרבי הורה להוריד את השמש ולהדליקו במקום נמוך יותר (והכוונה כפי שהבינו מכיון שחנוכייה זו דמתה למנורת המקדש, והרי בלילה זה הדליקו שש נרות ובנוסף את השמש – נראה, אפוא שמדובר בהדלקת מנורת המקדש!).

כחודש ימים לאחר-מכן נדפסה חוברת השבועית של 'לקוטי שיחות' לפרשת תרומה ושם נאמר בהערה 44: "...מקום לומר שגם החנוכות (לימי חנוכה) כדאי לעשות קניהן באלכסון – ובלאו-הכי צריך לומר שאין בזה חשש איסור ה"מנורה תבנית מנורה"... כי משנים מספר הקנים... ולמה לשנות בגוף צורת המנורה שקניה היו ביושר ולא בחצי עיגול".

עלות המנורה החדשה הסתכם ב-\$3,000 תרומת הרה"ח ר' מרדכי משולם נאגעל. הבעיה היתה שהחלו לעבוד עליה מספר ימים לפני חנוכה. הבחורים שיזמו זאת סייעו לאמן ר' צבי פקר (יהודי מאנגליה תושב שכונת קראון-הייטס) וכך משך של כמעט עשרה ימים רצופים + שני לילות ארוכים של עבודה עד כי ותשלם המלאכה (עפ"י רשימות ר' מנחם זיגלבוים שי").

מספר פעמים התבטא הרבי שרבותינו נשיאינו לא התערבו בעניני ומנהגי בית הכנסת (ראה לדוגמא בספר 'בצל החכמה' עמ' 117), אך הפעם הצביע במישרין על החנוכה שב-770.

* * *

תהודה לדברי הרבי

פרסומה של השיחה על המנורה בלקוטי-שיחות פרשת תרומה תשמ"ג עורר הדים רבים – כך למשל בחודש אלול תשד"מ שיגר לרבי אחד מחשובי המחנכים בירושלים תלמיד חכם מחבר ספר הרב ראובן ברים מכתב ארוך ערך היטב (המכתב נדפס בשלימותו ב'היכל מנחם' כרך א' עמ' ער-רעו) מתוכו נציג קטעים אחדים:

שיחת כ"ק הטהורה, בביאור קני המנורה, של המנורה הקדושה, וקניה ששה, לשיטת רש"י פרשן-דתא, ולהרמב"ם אליבא דהלכתא, אשר היתה כנעלמה, ונתגלתה ב'לקוטי שיחות' פרשת תרומה, היו לי למשיבת נפש ולמאירת עינים.. זכיתי ב"ה לגמולי הטוב.. כי כבוד קדושתו שליט"א האיר את העולם באור הגנוז של המנורה...".

תוכן דבריו:

שנים רבות כשהגעתי לפרשת תרומה עמדתי נבוך. הציורים שצוירי לא תאמו את שיטת רש"י. בנית, אפוא, כלים. עד שהגעתי למסקנא שאכן קני המנורה ב"אלכסון" היו וכך ציירתים אם כי הטעות השתרשה עד כדי כך שאפילו תלמידי חכמים לא שמו לב למילת "אלכסון" שברש"י.

בהמשך דייק הדק היטב בבירור המקור ל"אלכסון" שאותו אימצו רש"י והרמב"ם.

למרות שגם ניסה להצדיק את הציור העגול – ראה שם עמ' ערב ואילך.

שנים רבות אחר-כך התפרסם פולמוס סביב נושא המנורה בבטאון התורני 'אור ישראל' (היו"ל במאנסי) גליון ח"י עמ' קלג ואילך 'צורת קני המנורה', ושם התפרסמה תגובת הרב נחום גרינוואלד שליט"א 'קני המנורה כיצד היו? (תגובה).

והדברים נמשכו גם בגליון יט (אדר-ב תש"ס) עמודים קמה-קמט.

ראוי להצביע על ראייה קצרה שהביא הרה"ג ר' אברהם יצחק וואלפסאהן (בן הגה"צ רבי משה וולפסון בעל אמונת עתיק) מדברי ה'בני יששכר' (מאמר ג' נר מצוה אות לד): "עייין במגלה עמוקות צורת המנורה, ראש הנר האמצעי רומז לאות י' שבשם, גוף המנורה ו', ג' קנים מצדה האחד הוא ה' צורתה, אשר צורת ה' היא ג' קווין, וכן גם כן ג' קנים מצדה, ה' ובזה נשלם השם".

הכותב מסיק אפוא:

"והנה כותב להדיא [מפורשות] ובבירור שהקנים היו בדוגמת וא"ו, ואם הקנים היו באלכסון מובנים דבריו, שאלכסון דומה ממש לוא"ו. אבל אם היו הקנים בעיגול מהו השייכות לוא"ו וזה ברור לכל מודה על האמת.

"...הרי לך שני – עדים נאמנים – שהם בוודאי ראו בכח האור הגנוז מסוף העולם ועד סופו, המנורה ממש – ומעידים שקני המנורה היו ביושר".

[וראה גם 'היכל המלך' נ"י. תשמ"ו מאמרו של הרה"ח ר' נפתלי מרינובסקי שליט"א]

ועוד המשיכו בגליונות הבאים – ראה גם בגליונות כב (עמ' קפח ואילך; ראו ואילך) כג (עמודים רנה-ו).

בשנת תשנ"ה נחשף בגליון ח"י (כ"ב כסלו תשנ"ה) עמ' 11 מענה (פרטי) של הרבי לעסקני צעירי אגודת חב"ד – ובו כתב להם בקשר למגעים שנהלו אז עם בנק ישראל [בחודש שבט תשמ"ג] להנפקת מטבע מיוחד לחלוקה לחיילי צה"ל (בשם הרבי):

".. בנוגע לציור המנורה לנסות שיהי' כדרמב"ם. אבל כיון שכמה מגדולי ישראל (עוד בימיו) חלקו על [ז] [ה] – לוותר בזה".

כפר חב"ד

ב"ה
 י"ט שבט ה'תשד"מ
 גליון מס' 131
 המחיר: 80 שקל

שבועון צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ז

מה מסתתר מאחורי ההסתה ב"המודיע"

(ראה עמ' 2, 16, 17, 21, 23, 24, 25, 27)

ופרח על שלל אסמון. ומנא אצור אלמן פי בזה א צורה א גביעים שכל מילת
 וא כפבור לאירה וא פרח נחמדאירה בוא לנסבל א ציור אד לנס אובץ בבלה
 א צורה אן כצעדן מעב של א גביע על א חקיקב אד קד ביע נר לנס וואנא אעץ
 מנבא מערבה עדד א גביעים נא כפבורים נא פרחים ומואצעהא וס מקאלד א כרע
 כאלף אן עמוד למחנה אן שי פיהא וס מואצעהא כנענא פיהא א כפבורים
 וס כפבורים נא צילעך אן כנענא חולה צורה אעך כל

זזה מעשה המנורה

המנורה בכתי"ק הרמב"ם
 ש המשנה מנחות פרק ג'

מחקר מגלה:
 "החזקה" צייר הרמב"ם
 ה בעלת קנים ישרים!
 ראה כתבה בעמ' 6

ומעל אן א פרחים כלבא
 מקמאניב א מקדאר וכלך
 א גביעים כלבא מקמאניב וס
 פרחים איתא וקד בוא לנס
 א צורה אן עדד א גביעים
 אנהאן ועשדין ועדל א פרחים
 קמעה ועדל א כפבורים
 אחד עשר קאלא גביעים
 עשרים ושפס כפבורים אחד
 נער פרחים נאעב מעכבין
 זזה אלה וקאלא גביעים
 כפבורים ופרחים מעכבין זה
 אלה וקאלא פי מקדאר
 ארהבמהא נברה שלמנוקה
 שמונה עשר טפח קרנלים
 אפרח עלשה וטפחיים

כן עשה את המנורה

משיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א — נרשם ע"י הרב שלום דובנר ולפא

— א —

(תרומה כה, לא-לב) ועשית מנורת זהב טהור גר' וששה קנים יוצאים מצדיה גר' וברש"י: יוצאים מצדיה לכאן ולכאן באלכסון נמשכים ועולים עד כנגד גובהה של מנורה שהוא קנה האמצעי כו' ומלשון רש"י שכתב שהקנים יוצאים באלכסון מוכח דסבירא ליה שקני המנורה לא היו עגולים כחצאי קשת, אלא ישרים באלכסון.

אמנם בספר "מעשה חושב" לבעל המשנת חסי" דים כתב (בפ"ז) שאע"פ שמפירוש רש"י מוכח שלא היו הקנים בעיגול, "אבל הרמב"ם בחיבורו (הל' ביה"ח פ"ג ה"י) לא הזכיר תיבת אלכסון, אלא כתב ונמשכל ועולים, וכן הוא בברייתא דמלאכת המשכן פ"י וכן בש"ס מנחות כה, ב." ומביא שם את משכ' בעל "חכמת המשכן" שכל-שון הרמב"ם "נראה שהיו עולים הקנים כמעט בעיגול", ומסיים ה"מעשה חושב": "והכי מסתברא דבתיב הם דומים לגלגלי הרקיע כו' שכנגדם הם השבעה נרות".

— ב —

והנה דבריו דהמעשה חושב צ"ג, כי אף אמנם שגלגלי הרקיע שייכים לבחי' עיגולים, וכמ"ש בעץ חיים שער עיגולים ויורש ענף ג' ושער ציור עולמות אבי"ע פ"ב, אבל מאחר שרוצה להוכיח מזה שהשבעה נרות — הדומים לגלגלי הרקיע — היו בעיגול, הרי בזה כלול גם הנר האמצעי, והנר האמצעי בוודאי לא היה בעיגול, וא"כ בטלה ראייתו שהנרות צ"ל בעיגול בגלל דמיונם לגלגלי הרקיע.

גם צ"ע משכ' דמדסתים הרמב"ם ש"מ שהיה כמעט בעיגול, והרי תיבת "קנה" מובאה בכמה וכמה מקומות בתורה שבכתב, ובכל מקום מוכרח שהוא קו ישר, וא"כ מזה עצמו שקני המנורה נקראו בתורה בשם קנים הרי מוכח שהיו ישרים קנים ולא עגולים, ולפי"ז הרי גם הרמב"ם שמשתמש בל' "קנים" לא סתם אלא פירש שהם באלכסון. ועוד והוא העיקר, יסודו הוא מסתימת ל' הרמב"ם שלא הזכיר תיבת אלכסון, אבל עתה זכינו שנתגלה כתב יד הרמב"ם בפ"י המשניות שלו, אשר שם מציר צור- המנורה בגוף כתב יד קדשו, (נדפס בפיה"מ הוצאת הרב קאפח), וציור שם ששת הקנים כשנמשכין באלכסון ישר מקנה האמצעי. ובפ"י רבי אברהם בן הרמב"ם עה"פ וששה קנים יוצאים מצדיה, פירש אף הוא ד"ששה הקנים נמשכים מגופה של מנורה לצד ראשה ביושר, כמו שצייר אותה אבא מרי ז"ל, לא בעיגול כמו שצייר אותה וזלתו".

ומאחר שהוכחתו של המעשה חושב הוא מסתימת ל' הרמב"ם, הנה עתה שזכינו שנתבררה דעת הרמב"ם בזה בלי שום ספק, הרי בטל היסוד ובטל הבנין.

ובוודאי שאם היה ה"מעשה חושב" וה"חכמת המשכן" רואים את ציור הרמב"ם ואת פ"י ר"א בן הרמב"ם, היו גם הם מודים שלכולי עולמא היו הקנים יוצאים ביושר.

— ג —

והנה בספר זית רענן לבעל המגן אברהם, ר"פ

בהעלותך, הביא את מ"ש בספרי זוטא ר"פ בהע' לותך: "שהן חוזרין חלילה כמין עטרה", ופי' בזה הוית רענן: "שדקנים בעצמן היו עגולה כמין עטרה". היינו לא כפי' הפשוט שכתב לפני"ז שלדעת הספרי זוטא היו ששה הקנים מקיפים את הקנה האמצעי בעיגול, כעטרה. אלא שהם עצמם היו עגולים. אבל הוית רענן עצמו סיים שם שפירוש זה הוא דוחק.

ובתורה שלמה במיליא"ם לכרך כב ע' לב, הביא דברי הר"א אבן עזרא בפ' תצוה כו, כא, שכתב: "בעבור היות הנרות כחצי עגולה", ופי' בזה, שאין כוונתו שהקנים היו חצי עגולים, אלא שהוא כדעת הספרי זוטא הנ"ל שהם הקיפו את הקנה האמצעי בחצי עיגול כעטרה. והגם שלשון הספרי הוא: "חוזרין חלילה כמין עטרה" שפירושו הפשוט הוא שהיו מקיפים אותו סביב מכל הצדדים, ואילו הראב"ע כתב "כחצי עגולה", הנה יש לומר שגם כוונת הספרי (עכ"פ לדעת הראב"ע) היא כן, שהקיפום נים הקיפו הקנה האמצעי רק מלפנים, כדוגמת חצי גורן עגולה בסנהדרין, ומה שהביאו דוגמא מעטרה הנה יש גם עטרות שמקיפות את הראש רק מלפנים.

— ד —

ועכ"פ ברור שלהלכה דעת הרמב"ם היא שהקיפום נים יצאו באלכסון ישר לא בחצי עיגול. (ועיין גם במאמרו של הרב יהושע מונרשיין בגליון זה שהביא כתבי יד הרמב"ם שגם ביד החזקה כתב הרמב"ם: "וזהו צורתה", וצייר את המנורה כפי שציירה בפירושו המשנית כשהקנים באלכסון). ולכן, מהגבול להחזיר עטרה ליושנה, שכל אלו העושים ציורים של המנורה בכדי ללמוד וללמד את צורתם של מנורת המשכן והמקדש, (או בתיב כנסיות ועל הסמלים של מוסדות חינוך וכיו"ב), שציירו את המנורה בצורה שצייר אותה הרמב"ם כשהקנים באלכסון ולא עגולים.

ויש מקום לומר שגם התנוכיות לחנוכה כדאי לעשותן כן, ואין בזה חשש של עשיית "מנורה תכנית מנורה" (רמב"ם הל' ביה"ח פ"ז ה"י, שר"ע יו"ד סו"ס קמא, מגמרא ע"ז מג, א.) כי הרי חשש זה הוא גם במנורות העיגולות דעתה, לדעת אלו שגם במקדש היו קנים עגולים, ועל כרחק צ"ל שאין בזה חשש כי משנים מספר הקנים (עיין ברמב"ם וש"ע שם), ולמה לענות בגוף צורת המנורה שקניה היו ביושר ולא כחצי עיגול.

— ה —

ויש להוסיף בזה, דהנה ציור הרגיל של המנורה הוא (עפ"י ההשערה) חיקוי לצורת המנורה המצ' יייר ברומי בשער הנצחון של טיטוס ימ"ש. כי כשהחריב טיטוס הרשע את בית המקדש ציווה לקחת כלי המקדש ולהעבירם לרומי, ובנו שם לכבודו של הרשע את שער הנצחון הנקרא על שמו: שער טיטוס. ושם ציירו איך שמעבירים את כלי המקדש ובתוכם המנורה, וציור המנורה שם הוא כשהקנים הם בחצי קשת.

וציור זה שבשער טיטוס אינו מדויק כלל, וכמו שכבר העירו בזה, שבציור זה אין למנורה רגלים

ואילו במנורת המקדש היו רגלים כמפורש במנ"ח (ותכתב, ב.).

והנה ביוסיפון פצ"ה כתב שהמנורות שנשכו ע"י טיטוס היו מהעשר מנורות שעשה שלמה, וכמ"ש מלכים (א' ז, מט.) ואת המנורות חמש מימין וחמש משמאל. ובדברי הימים (ב' ד ז.) ויעש את מנורות הזהב עשר כמשפטם. ולפי זה היה אפשר לומר שהמנורה המצוירת בשער טיטוס היא ממנורות שלמה והם לא היו כמנורת משה אלא היו בקנים עגולים.

אבל כמה תשובות בדבר:

א. שמשכתב לומר שמנורות שלמה לא היו בבית שני, ועיין בר"ה (כד, ב.) שמלכי בית חשמונאי עשו מנורות של עץ, (וברש"י שם שהיו עניים ולא יכלו לעשותם זהב) ומסתבר שעשו המנורות כי מנורות שלמה לא היו שם. (ועיין בתוס' רי"ד ליומא נא, ב.) וא"כ אין לומר שהמנורות שלקח טיטוס הן מנורות שלמה — ודלא כהיוסיפון.

ב. גם אם נאמר שצורת המנורה בשער טיטוס היא כמנורות שלמה, הרי בפשטות נ"ל שמנורות שלמה נעשו בצורת מנורת משה וההוכחות לזה: 1.

מפורש כן ברש"י בפרשתנו כה, ט, שכתב: "כגון שלחנות ומנורות כו' שעשה שלמה כתבנית אלו תעשו אותם." (ועיין רלב"ג מלכים א' ז, מח.) והנה לא זכר מעשה השולחן והמנורות לפי שכבר עשאו באופן שנוכר בתורה" ובדברי הימים (שם) "ריעש את מנורת הזהב עשר כמשפטם." ושם בוד"ק ובמצו"ד דכמשפטם פ"י כמנורת משה. 2. מפורש בברייתא דמלאכת המשכן פ"י, וראה ירושלמי שקלים פ"ו ה"ג, ותוספתא מנחות פ"א, ו. שגם מנורות שלמה היו כשרים לעבודה (וכן מוכח במנחות צח, ב.) מצינו מנורה בצפון) וברש"י ד"ה על כולן מנחות צט, א. מוכח שסוכר בדעת רבי אלעזר בן שמעון שם, שהדלקת המנורה היתה לפעמים רק בשל שלמה, וכן סתם במדרש הגדול פרשתנו כה, כג. (והגם שברש"י שם ובמדה"ג כתבו זה רק על השלחנות ושלמה, אבל מזה מוכן גם בנוגע למנורות, שהרי בגמרא שם אומר ר"א בן שמעון "על כולן היו מסדרין כו' ובכולן היו מדליין קין"). וא"כ ברור שמנורות שלמה היו כמנורת משה דאל"כ לא היו כשרים לעבודה. 3. וגם מסבא מוכח כן דלמה ישנה שלמה ויחדש צורה אחרת, וכדמוכח גם במדה"ג שם שהוצרך לשלול שאין בעשית שלחנות ומנורות דשלמה משום "לא תוסף עליו" כי: "כך היתה ביום מסורת מפי משה כו' יהו בו עשר שלחנות עשר מנורות כו' הכל בכתב מאת השם." (ועד"ז הוא בכח"י פרשתנו כה, י.)

— ו —

והנה שער טיטוס נעשה בכדי להראות את הנצ' חזן ושלטה של רומי על עם ישראל, וכידוע שחרתו שם בכ"מ את המילים: "יודעא קאפטא" (שפירושו שהיהודים נישבו ונוצחו), והיו זמנים שהכריחו יהודים לעבור בשער זה בכדי לראות את הכתובת הנ"ל והציורים, בכדי להשפילם עי"ז. ולפי זה, הרי המציירים את ציור המנורה על פי

שער טיטוס כתצי קשת, הנה בנוסף לזה שזה להיפך מפיי' רש"י והרמב"ם הרי יש בזה גם נתינת הסכס וכו' ח"ו ורחמנא ליצלן להציור שבשער טיטוס, שנעשה כנ"ל בכדי להשפיל ולצער את עם ישראל.

ותמורת זה שצורת המנורה צריך לעורר את עם ישראל שעליהם להיות: "לאור גויים", ו"עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל" (מנחות פו. ב.) וביל"ש מלכים (רמז קפה.) מנודה כנגד שבעים אומות שכל זמן שהנרות דולקות היו מתכבשים. הרי תמורת זה נעשית צורת המנורה באופן כזה המזכיר את ההיפך ממש, נצחון רומי על היהודים. ומכאן גודל החשיבות בשינוי הציורים הנ"ל שהיו כציור הרמב"ם דווקא.

ויהי רצון שבקרוב ממש נזכה לגאולה האמיתית והשלמה ונראה את המנורה בשלמותה (וכמאחז"ל (סוטה ט. א.) דכל מעשי משה נצחיים) בבית המקדש השלישי, וכל או"א מעם ישראל יראה צורת המנורה האמיתית, ונזכה להדלקת המנורה על ידי אהרן הכהן (עיי' תוד"ה: אחד פסחים קיד. ב. דמשה ואהרן עמהם) כפשוטה ממש ובמהרה בימינו ממש.

זזה מעשה המנורה

לפני שנה ויותר הפנה כ"ק אדמו"ר שליט"א את תשומת לב הציבור לעובדה שתמונת מנורת המקדש המצויירת בכתי"ק של הרמב"ם בפירוש המשנה שלו (פ"ג דמנחות) שונה מהציור הנפוץ, בראש ובראשונה בכך שקני המנורה נוטים מהקנה האמצעי בקו אלכ"סוני ישר ולא כחצאי קשת. וכבר נתפרסם ציור זה בפירוש המשנה מהדורת הרב קאפח, ומשם ללקו"ש פ' תרומה תשמ"ג (וראה תמונת השער בגליונו זה, שבה ניתן לראות חלק נוסף מהפירוש בכתי"ק של הרמב"ם).

פרט תמוה בציור המנורה הנ"ל הוא, שהגביעים (שחז"ל והרמב"ם מגדירים אותם ככוס אלכסנדריית) עשויים ככוס מהופכת שפיה הרחב למטה ושוליה הצרים למעלה! הרב קאפח שליט"א שההדיר את פירוש המשנה עפ"י כתי"ק הרמב"ם תמה, על כך, וכותב (במנחות שם, עמ' קיח בדפי הספר): "לכן נראה לי כי צורת הגביעים שבציור שגגה שיצאת מלפני השליט וצריך להפוך את כולם שיהיו רחבים למעלה וצרים למטה" (ועיי"ש דעתו שגם לשון הרמב"ם בהל' בית הבחירה נוטה לכך).

ברם דעת כ"ק אדמו"ר שליט"א היא שהרמב"ם צייר את הגביעים באופן שכזה בדווקא, כפי שהיתה קבלה בידו או כפי שמצא במדרש חז"ל שלא הגיע לידינו (ראה בלקוטי שיחות הנ"ל לפ' תרומה).

החידוש העיקרי שבציורים הניתנים עתה בזה הוא בעצם היותם, שכן אין הם מפירוש המשנה לרמב"ם אלא מידו החזקה הלכות בית הבחירה פרק ג' (הלכה ט') בחלוקתו המאוחרת המקובלת כיום). לפני הציור כתב הרמב"ם "וזו היא צורתה" — ברם המדפיסים הראשוני נים שנתקשו כנראה בהדפסת ציורים, ויתרו על תמונת המנורה והשמיטו מדברי הרמב"ם את שלש התיבות הללו. ומני אז עד היום הזה נדפס המשנה-תורה ללא הציורים וללא כל רמז לעובדה שאי-פעם צייר הרמב"ם בספרו זה. הציור נשתמר בכתיב"ד עתיקים רבים, ובחזרתי להציג כאן מהקדומים ביותר שבהם (אמנם קיימים גם כתיב"ד ללא הציור, בחלקם נותר מקום פנוי למלאותו בציור, ובאחרים לא שיירו כל מקום. אך לא מצאתי כתיב"ד שהסופר ישלח ידו וישמיט ממנו את דברי הרמב"ם "וזו היא צורתה"!).

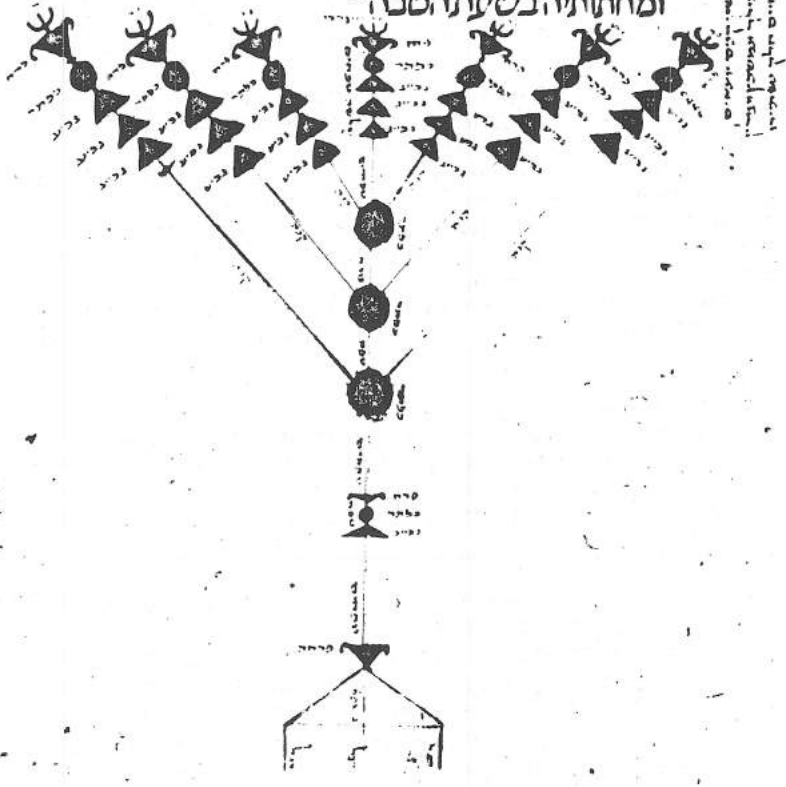
ראוי לציין כי הרב קאפח (שם) תמה על שבציורו של הרמב"ם פרושים הגביעים והכפתורים לאורך כל הקנה או מתרכזים בחלקם התחתון של הקנים. ודעתו שבציור מדוקדק חייבים הגביעים והכפתורים להיות בשני

הטפחים העליונים של הקנים, ויתרת אורך הקנה פנויה היא. ואכן בכל הציורים שלפנינו מפורש כדעת הרב קאפח. וכתי"ק של הרמב"ם ניכר שהציור נעשה כנראה אחר השלמת הכתיבה, במקום הריק שהועידו עבורו מראש, ואז גרמו הגבלות המקום המצומצם והרצון שלא לחרוג מגבולות השוליים לציור מאולץ שבו אין הדקדוקים הנאותים יכולים לבוא לכלל ביטוי.

הציור הראשון הוא מכה"י הקדום ביותר (מבין כה"י שמפורשת בהם שנת כתיבתם) שמצאתי, ונכתב הוא בכוליטולא (היא טולידו העיר שנתפרסמה לשבח במקצוע העתקת כתיב"ד, ואף נוסח ספרי התורה שבה נודע בפוסקים כנוסח דווקנא), ושנת כתיבתו ה' אלפים כ' (דהיינו לפני 724 שנה, ולמעלה ממאתיים שנה קודם היות הדפוס העברי).

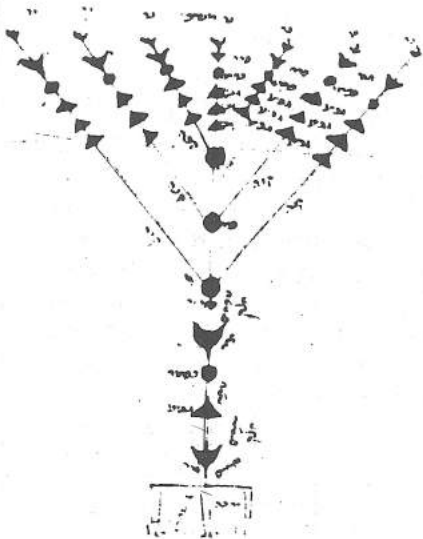
גביע כפתור ופרח וטפח חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנה אחד הילך ואחד הילך ונמשכין ועולין כנגד גובה המטרה וטפח חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים אחד הילך ואחד הילך ונמשכין ועולין כנגד גובה המנורה שם שלשה טפחים שנה שלשה גביעים כפתור ופרח וזו היא צורתה ואבן היתה לפנה המנורה ובה שלש מעלות שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח יציה שמנה ומלקחה ומחתותיה בשעת הטבה

והוא הילך ופרח וטפח חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנה אחד הילך ואחד הילך ונמשכין ועולין כנגד גובה המטרה וטפח חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים אחד הילך ואחד הילך ונמשכין ועולין כנגד גובה המנורה שם שלשה טפחים שנה שלשה גביעים כפתור ופרח וזו היא צורתה ואבן היתה לפנה המנורה ובה שלש מעלות שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח יציה שמנה ומלקחה ומחתותיה בשעת הטבה

ציור שלישי מופיע בכת"י שנכתב באטליה בשנת ה' אלפים קמ"ט.

בהודמנות זו ראוי להגיב על דבריו של אחד הקוראים (בגליון 113 של "כפר חב"ד") שהתבטא על הצורות הנפוצות של הלוחות המעוגלים והמנורה שקנותיה מעוגלות, כעל

ישולקו קדם יתכנתרים כמין תפוחים
 כירגים שפן אריכים מעט כניצח ששני
 יאסיה כרין יתפרחים כמו פרחי הפמחים
 שפן כמו קצרה יתפתה כפולה לחוץ
 גרבה שמונה עשר טפחים התגלס
 יתפרה שלשה טפחים ושני טפחים חלק
 וטפח שבו גביע כפתור יתרו יתפתים
 חלק וטפח כפתור ושני קנים יצאים
 מלטה אחד חלק ואחד חלק ונמשך ועלן
 כנגד גופת המנורה וטפח חלק יטפח כפתור
 יסכ קנים יצאים מרכז אחד חלק ואחד
 חלק יתמשכו ועלן כנגד גופת המנורה
 וטפח חלק יטפח כפתור ושני קנים יצאין
 ממנו אחד חלק ואחד חלק תמשכין ועלן
 כנגד גופת המנורה שם שלשה
 טפחים שפן שלשה גביעים כפתור
 ופרח וזו היא צורתה

"צורות פסולות". והנה כשהמדובר בציור המנורה הרי דעה זו של קנים מעוגלים תורה היא, ונמצאת בדברי הראשונים כמלאכים אשר כל דבריהם ברוה"ק, וגם אם יהיו דבריהם דחויים להלכה מפני דברי הרמב"ם (ורש"י) הרי אינה מן המדה, וח"ו, להתבטא לעומתם במלות זלזול.

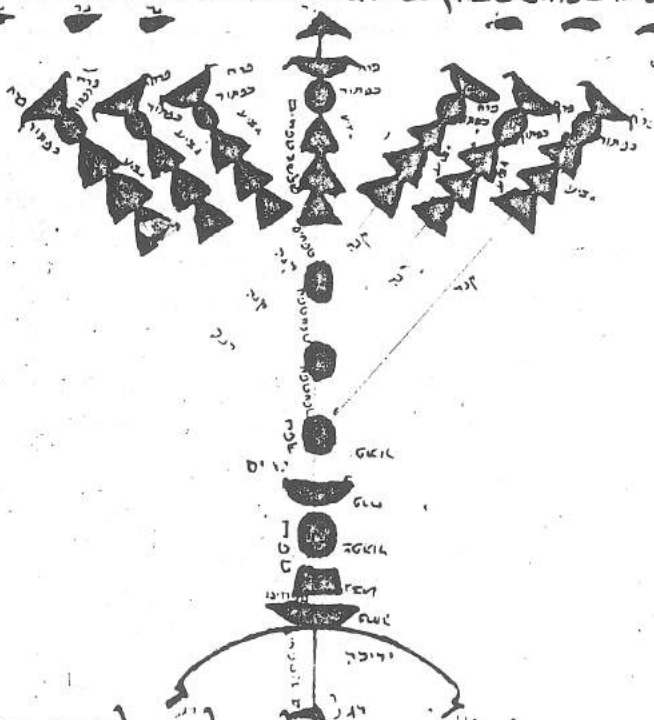
"ויהי רצון אשר בקרוב ממש תבוא הגאולה האמיתית והשלימה, והמנורה כפשוטה ובש" לימותה תהיה בבית המקדש השלישי, ועיני כולם תחזינה מעשה המנורה היאך הוא" (עפ"י לקו"ש שם).

ומצינו ספר הי"ד עם עדות הרמב"ם על הגהתם מספרו, ברם לדאבונו כולל אותו כת"י רק את חלק מדע-אהבה. ראייה ורמז לדבר דיוקן של כתב-יד זה ניתן לראות בעובדה שמכל כה"י שלפנינו רק בכת"י זה דומה הבסיס המעוגל של רגלי המנורה לבסיס שצייר הרמב"ם בפרוש המשנה שלו.

הציור השני נמצא בכתב-יד שאינו מתוארך, ברם סימני מוכיחים עליו שנכתב בערך בשנת ה' אלפים ומאה. המיוחד בו הוא דברי המגיה המעיד: "הגהתי ספר זה מספר אשר כתוב עליו בכתב ידי רבנו משה המחבר ש"צ וכך כתוב עליו בכתב ידו הוגה מספרי וכתב משה בן מיימון זצ"ל וכתב נתן הלוי בן מרדכי תנצב"ה".

עשרה פרקים
 הלכות מילה
 הלכות ברכות
 עשרה פרקים
 הוגה מספרי
 עשרה פרקים
 ברוך ה' הטוב ליעקב

וטפח כפתור ושני קנים יתמשכו ממנו אחד חלק ואחד חלק
 ונמשכו ועלן כנגד גופת המנורה וטפח חלק נשתיד ושם
 שלשה טפחים שבהן שלשה גביעים כפתור ופרח וזו היא צורתה

והאבן היתה לפט המנורה ובה שלשה מעלות שעלה בהן עומד
 ונטיב את הנרות ומנחה עליה כלי שמנה ולקחיה ומחזור כיד

הרבי 'מקלף' עוד שכבת גלות:

"חנוכיות עגולות מזכירות שרומי ניצחה את היהודים רחמנא ליצלן!"

הכתבה הזאת מתאימה להתפרסם בגיליון חנוכה דווקא, אולם כעת, בימים אלה, כאשר רבים הולכים לחנויות וקונים חנוכיות שונות ומשונות, וילדינו, בגני הילדים, בתי הספר ותלמודי התורה, עוסקים ב"מעשה החנוכייה", באנו לעורר את אנ"ש ואת הקהל כולו, לשים לבם לתקנתו של הרבי מלך המשיח בעניין צורת החנוכייה (ראה מסגרת). לא קל לשרש הרגל רב-שנים, אולם כמו שבעוד נושאים רבים, מאבקו של הרבי הצליח ונשא פירות, כך גם כאן, חזקה על תעמולה שאינה חוזרת ריקם. אין ספק שהתעוררות מקיפה בנושא, תביא לשינוי מגמה כללית, כפי שכבר החל להיות בשטח.

להוציא רגש הגלות מלבם של יהודים

קשה למצוא ביטויים כה ברורים וחריפים מהרבי מלך המשיח, כפי שמוצאים בכל הנוגע לציורי המנורה של בית המקדש העשוייה עם קנים עגולים. מקורה של מנורה זו היא בציור החקוק על גבי שער טיטוס

בימים אלה, כאשר רבים קונים חנוכיות לחג החנוכה, וילדינו במוסדות החינוך מציירים ויוצרים חנוכיות בווריאציות שונות – חשוב ביותר להדגיש את רצונו של הרבי, כי קני החנוכייה יהיו בצורה אלכסונית-ישרה, ולא בחצי עיגול! • לקראת חג החנוכה סוקר שי גפן בכתבה מיוחדת את שיטתו של הרבי מלך המשיח בנושא; מספר כיצד הוחלפה החנוכייה ב-770 לחנוכייה עם קני אלכסון, ומתאר כיצד התפשטה התקנה בכל קצווי תבל • יש גם מנורה עם קני אלכסון מוכנה להדלקה בבית המקדש...

ברומא. שער זה, כידוע, נעשה לזכרו של טיטוס הרשע.

ההתחלה הייתה בהתוועדות שנערכה בצהרי יום השבת פרשת מטות מסעי תשמ"ב. בהתוועדות הקדיש הרבי ביאור נרחב על אודות צורת קני המנורה בבית המקדש, והוכיח בבירור כי מוכרח להיות שקני המנורה במקדש היו באלכסון, כפי שמשמע מרש"י ומהרמב"ם, ומציור הרמב"ם שהתגלה באותה תקופה. הרבי לא התעלם מהקושיות והשיטות השונות בנושא, וביארן ותירצן אחת לאחת, כולל שאלות שנובעות מההעלם והסתור של הגלות.

מעבר לביאור ההלכתי העמוק על קני המנורה, כדרכו של הרבי, היו גם השלכות מיידיות ומעשיות לדברים. הרבי ראה בשינוי ציורי המנורה שלב נוסף בניתוק עם ישראל מחשכת הגלות והשעבוד. לא פחות.

נדמה כי אין ביטויים נחרצים כל כך מהרבי כלפי מנורות עם קנים עגולים, כפי שנאמרו על ידי הרבי באותה שיחה. הרבי קושר את המנורות העגולות לגלות וחושך, ומזכיר את ההשפלה והצער שנעשה ליהודים מאותו שער טיטוס הידוע לשמצה.

נראה במוחש כיצד הרבי מלך המשיח, בערב הגאולה, רוצה להצית את חומת הגלות, ולמחוק כל זכר לאותו עבר נורא של טיטוס ימ"ש. החנוכיות עם קני חצי עיגול, הם סמל מובהק לאותו הלך מחשבה גלותי. וכך אומר הרבי (לקו"ש חכ"א ע' 170, בתרגום חפשי):

הציור הרגיל של המנורה שששת הקנים הם חצאי קשת, הוא על פי השערה חיקוי מציור המנורה אשר לא יהודים ציירו ברומי ועל שער הנצחון של טיטוס ימ"ש.

כשטיטוס הרשע החריב את בית המקדש, צוה לקחת את כלי המקדש ולהביאם לרומי ולכבודו של הרשע בנו ברומי "שער ניצחון" הנושא את שמו: שער טיטוס. על שער זה ציירו את נשיאת כלי המקדש השבויים ובתוכם את המנורה – ובציור המנורה שעל שער טיטוס, ששת הקנים הם כחצאי קשת.

הרבי ממשיך לבאר כי העניין נעשה במטרה מובהקת לרומם את רומי ולהשפיל את עם ישראל:

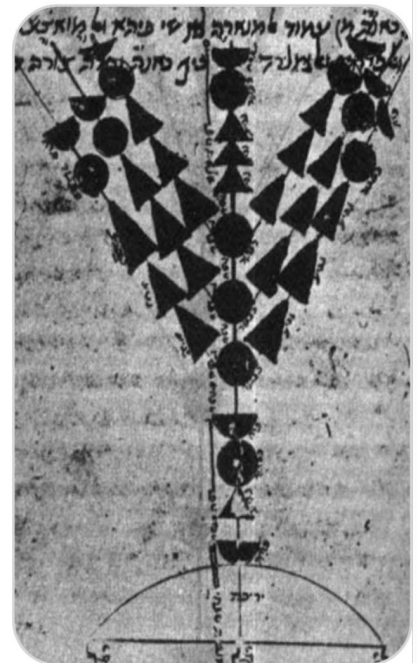
נוסף לזה שציור המנורה שעל שער טיטוס אינו מדוייק כלל, הרי זה נעשה כמובן כדי להראות ולבטא את השליטה והממשלה של רומי על היהודים ר"ל, עד שחקקו שם בכמה מקומות את התיבות "יודעא קפוטא" (יהודים שבויים) והיו

קמפיין ארצי

אחד הפרסומים הגדולים ביותר של חנוכיות עם קנים ישרים, שמור דווקא לחברת 'הצורפים', החברה לייצור כלי כסף, שייצרה לראשונה חנוכיות עם קנים אלכסוניים.

בשנת תשמ"ט, נערך בשיתוף עם צעירי אגודת חב"ד באה"ק, קמפיין חנוכה נרחב מעל גבי כל תחנות האוטובוסים בארץ, כאשר בתמונה מופיעים איש ובנו מדליקים חנוכיה אלכסונית כפי ההלכה, פרסום שנתן תהודה רבה לעניין.

שרטוט המנורה בכתב ידו של הרמב"ם

זאת התורה לא תהא מוחלפת

בתורתו של הרבי אנו מוצאים עיקרון ברור המבוסס על דברי חז"ל "אסתכל באורייתא וברא עלמא". קרי: ההתייחסות לעולם צריכה להיות בראייה תורנית מובהקת. לא כפי שיש המנסים למצוא סימוכין מהמדע ולהתאים את התורה למציאות הנראית לעיניהם.

הוא הדבר גם בנושא המנורה – שיטתו של הרבי היא ברורה וחדה: גם אם מוצאים באי-אלו מקומות ציורי מנורות עגולות, עדיין אין זה בגדר קביעה כלשהי, וזה אינו משנה את ההכרעה הברורה של רש"י והרמב"ם. אם יש שאלות בין מה שרואים בעיניים לבין מה שכתוב בתורה, יש להכריע כפי הכתוב בתורה, שזהו דבר נצחי, שכן המדע ותגליותיו משתנים במשך השנים, ולעתים אפילו הופכים השערות על פניהן ומגיעים למסקנות הפוכות.

זמנים שבהם היו מכריחים יהודים לבוא להשער שיראו את הכתוב ורשום שם, בכדי להשפילם וכו' וכו'.

הרבי רואה בכך לא רק בעיה הלכתית טהורה, שציור קני מנורה בדמות חצאי קשת אינה על פי הלכה, אלא גם סמל של הזדהות עם טיטוס וכל ההשפלות שהיהודים עברו באותה גלות – היפך ממה שמסמלת המנורה. כדאי מאד לשים לב לדברים של הרבי בהמשך:

נמצא שציור קני המנורה כחצאי קשת, צריך להביא לזעקת שבר – נוסף על זה וגם זה עיקר שזהו היפך רש"י והרמב"ם וכו' – גם מפני שזה נותן הסכם מסוים וכו' ר"ל להציור שעל שער טיטוס שנעשה כדי לצער יהודים ולהשפילם.

תמורת זה שציור המנורה צריך להזכיר ליהודי ולעוררו שתפקידו הוא להיות 'אור לגויים', עושים את צורת המנורה באופן המזכיר את ההיפך ממש – שרומי ניצחה את היהודים, רחמנא ליצלן!

ביטויים חריפים אלו נועדו לבטא את הסלידה העמוקה של הרבי מאותם אלו הממשיכים לצייר מנורות ולעשות חנוכיות בחיקוי לאותה מנורה מבזה ומשפילה משער טיטוס.

בעלי חוש חסידי ראו בכך עוד עניין שהרבי מפלס ומיישר דרך למלך המשיח, על ידי הורדת שכבת גלות נוספת מעם ישראל.

באותה תקופה בה נאמרו השיחות, התגלה בהשגחה פרטית מופלאה כתב ידו של הרמב"ם שצייר את המנורה כאשר הקנים מלוכסנים, וכפי שאף העיד בנו שהציור הוא דווקא כשהקנים באלכסון.

הרבי מלך המשיח לא הסתפק בכך, ועורר כי גם החנוכיות שעושים לימי החנוכה "כדאי לעשות קניהן באלכסון". כדרכו של איש הלכה צרופה, הדגיש הרבי,

כי אין בכך חשש לעשיית כלי הדומה למנורת המקדש, כיוון שבחנוכיה ישנם שמונה קנים בניגוד לשבעה שהיו במקדש.

"עד מהרה ירוץ דברו" ודבריו של הרבי התפשטו בכל קצווי תבל. אלפי השלוחים וחסידי חב"ד החלו להקפיד על חנוכיות בעלות קנים מלוכסנים במטרה להזכיר את מנורת המקדש הטהורה, ולשרש את חנוכיית הביזיון של שער טיטוס, כפי דברי הרבי בהמשך השיחה, שזהו אף עניין הקשור לעבודה זרה!

ואכן, באלפי ערים בעולם הציבו השלוחים מנורות ענק שקניהן בצורה של אלכסון, וכך המסר הלך והתפשט עוד ועוד.

סערה שהתעוררה

כמו עניינים חדשים רבים אודותם עורר הרבי, גם דברים אלו עוררו סערה לא קטנה. רבים לא הבינו את העניין על אודותיו נאבק הרבי. היו שטענו כי זהו "חידוש" של ליובאוויטש.

על הסערה שהתחוללה התייחס הרבי מה"מ באחד הימים, כאשר עבר לפניו, בעת חלוקת הדולרים, הרב שלום שטיינברג, המוציא לאור של "החומש המבואר". הוא פתח לרבי במקום בו הכניס ציור של המנורה בקני אלכסון. הרבי העיר בחיך: "מסתמא אתה יודע שהרעישו סביבי על זה..."

כיום, 23 שנים אחרי, מתחילים לראות בניצני המהפך המחשבתי גם בקרב חוגים שלא השכילו להבין את דברי הרבי. אם עד לפני עשרות שנים, ההתייחסות אל המנורה מ'שער טיטוס' הייתה, לצערנו, כהלכה למשה מסיני, גם בקרב חוגים של יראי ה', ואפילו למדנים, הרי כיום רובם ככולם של המחקרים סותרים ומפריכים את ציור המנורה שעל שער טיטוס. חלק מתמקדים בפרטים אחרים הלקוחים מאותה מנורה (כמו לגבי רגלי המנורה), אבל הצד השווה בין המחקרים, שהפסיקו להתייחס לאותה מנורה כדבר מקודש.

דוגמא אחת לשאלות שהופנו לרבי בנושא המנורות, הייתה שאלתו של הגאון הרב ראובן ברים, מחבר ספר "פורים המשולש" ועוד, שכתב לרבי מכתב ארוך ומנומק בנושא המנורה, ומנסה להביא ראיות שחלק מהפוסקים היו בשיטת המנורות עגולות. את מכתבו הוא פותח לרבי: "שיחת כ"ק הטהורה בביאור קני המנורה, של המנורה הקדושה וקניה ששה לשיטת רש"י פרשן-דתא ולהרמב"ם אליבא דהלכתא, אשר

היו ימים... חנוכייה ב"בית חיינו" בתחילת שנות המ"מים

עצוב לראות היום חנויות לכלי כסף מציגות לראווה חנויות בדוגמת אלו שנעשו לפאר ולרומם את שמו של טיטוס. על כן, ראוי ביותר כי אלו הקונים חנויות חדשות, עליהם לבקש דווקא חנויות מלוכסנות.

מדוע ציורי המנורות שנמצאו בעתיקות היו עגולות; כמו כן, גם בסידורי המקובלים היו ציורים של מנורות עגולות.

על כך ענה הרבי כי בחפירות ארכיאולוגיות נמצאו גם ממצאים נוספים כנגד ההלכה, כמו תפילין עגולות – האם גם כאן נאמר שהמציאות משנה את ההלכה? המדע אינו יכול לסתור את ההלכה, ובפרט כאשר מידי פעם רואים שהמדע משתנה לאחר שהמדענים מבינים כי לא בדיוק מה שנראה ממבט ראשון כהחלטי הוא אכן כך.

אולם הרבי, ראה בחריפות כל דבר שהנו נגד ההלכה ונגד הדת היהודית. יצויין כי פרט לדעתם של בעל 'מעשה חושבי' ובעל 'יחמת

מנהטן על ידי צעירי אגודת חב"ד בניו-יורק. במחקרו הוא מציין שגם מבחינה אמנותית, האמנות היהודית בנויה על קוים ישרים או אלכסוניים, כמו מגן דוד אדום וכו', ודווקא האמנות הנוצרית בנויה על עיגולים וחצאי עיגולים...

יצויין עוד, כי רבים טועים לחשוב ששער טיטוס, המהווה את המקור הראשוני לחנוכייה החצי-עגולה, נבנה בימיו של טיטוס. הדבר אינו נכון, שכן בספרי מחקר מוכח כי ישער טיטוס נבנה שנים רבות לאחר הניצחון ואף לאחר מותו של טיטוס עצמו; כך שכל מי שמנסה להתבסס על הדיוקן בשער זה, טועה.

הוכחה נוספת לכך שהמנורה זו אינה המנורה שהייתה בבית המקדש, אפשר למצוא במאמר שפרסם הרב גרינוולד בקובץ "מאור ישראל". הוא מזכיר קינה מעניינת על חורבן הבית שמציינת כי מנורת המקדש נפלה ונשברה כאשר ניסו לקחתה לשבי, והיה זה בגדר נס. זו הסיבה שהמנורה בשער טיטוס לא עומדת על הרגליים, כפי שאכן הייתה בבית המקדש.

קביעה הלכתית

כאמור, לאחר שהרבי עורר את נושא ציור המנורה, התעוררו שאלות רבות מצד אישים שונים, תלמידי חכמים כמו היסטוריונים וחוקרים, על עמדתו של הרבי. אחת השאלות הנפוצות שנשאלו הייתה,

הייתה כנעלמה, ונתגלתה בליקוטי שיחות פרשת תרומה, היו לי למשיבת נפש ולמאירת עיניים".

הרב ברים ממשיך וכותב לרבי, כי גם תלמידי חכמים מופלגים לא שמו לב לכך ששיטת רש"י היא אכן שהקנים היו אלכסוניים. הוא מספר לרבי כי בכיתתו בתלמוד תורה, בה הוא מלמד כבר 28 שנים, תלה ציור של המנורה באלכסון כפי פירוש רש"י: "למרות שרבים וכן שלמים לא הייתה דעתם נוחה מזה, ועד הזמן האחרון היו מתפלאים על האלכסון, ואף כשהראיתי מפורשות ברש"י לא נחה דעתם, כי צורת המנורה בחצי עגול נחקק כל כך במוח עד שאפילו תלמידי חכמים לא שמו לב למילת אלכסון שברש"י (ציור כתב יד הרמב"ם לא נודע אז...)".

המכתב הזה מלמד יותר מאלף עדים עד כמה הבורות הייתה גדולה, ועד כמה "הגלות העגולה" נחקקה בליבותיהם ומוחותיהם גם של תלמידי חכמים.

מי שזכור לטוב בעקירת הנושא של 'מנורת טיטוס', הוא הרב יוסף קאפח ז"ל שחשף את ציור המנורה של הרמב"ם. בהערותיו על פירוש המשניות להרמב"ם כתב "ולא כפי הציור הנפוץ שהועתק משער טיטוס, וכבר הוכח שהוא מזויף שהרי בברייתא איתא שיש לה רגליים, ובציור הנפוץ יושבת על בסיס רחב, ועוד ועוד סתירות".

אם מנורת המקדש שהגיעה לרומי הייתה בעלת קנים אלכסוניים, מדוע בכל זאת מופיעה חנוכייה של חצי קשת על גבי שער טיטוס?

גם לזה מתייחס הרבי מלך המשיח, ומסיק כי מדובר במנורה אחרת שהיה בה דמיון מסוים למנורת בית המקדש. הרבי אומר כי היו רבים שהכינו מנורות בתבנית הדומה למנורת המקדש, כיוון שמנורה זו הייתה בעלת חשיבות גדולה, ובפרט עובדי העבודה זרה שעשו כן לעבודה זרה שלהם; מנורת טיטוס היא אחת מאותן מנורות שנעשו לעבודה זרה. זו הסיבה שיש עליה ציורי דרקון, סמל ממשי של עבודה זרה. (דרקון, למי שאינו יודע, זה סוג חיה שהשתמשו בה לעבודה זרה. שנו חכמים: 'המוצא כלים ועליהם צורת חמה, צורת לבנה, צורת דרקון – יולכים לים המלח'. כלומר, הדרקון נחשב לסמלה המובהק של עבודה זרה).

מחקר מעניין ומעמיק עשה האמן המפורסם מר יעקב אגם, ששירטט את תבנית החנוכייה הגדולה המוצבת במרכז

מוכה לא תזוע

לא נעים לציין זאת, אבל למרבה הצער, גם בתוך חב"ד עדיין לוקים בחסר בכל הנוגע לתיקון המנורה – החל מגני הילדים שעושים עבודות וציורים של חנוכיות עם קנים חצי-עגול, ועד לשלוחים שמפרסמים פרסומים שונים עם חנוכיות עגולות, ומעניקים חנוכיות שכאלה לאישים נכבדים. הם אף מצטלמים ומפרסמים תמונות אלו בריש גלי.

אמנם כל אלה הם בבחינת יוצאים מן הכלל, אך יש לזכור כי אין זה פרט שולי, אלא מהות ההשקפה של הרבי – לעקר את העבודה זרה ואת הרגש הגלותי מן השורש, לקלף עוד שכבה של גלות מעמנו, ולהביאנו אל נחלה של גאולה.

עצוב לראות היום חנויות לכלי כסף מציגות לראווה חנוכיות בדוגמת אלו שנעשו לפאר ולרומם את שמו של אותו רשע שהרס והחריב מקדשנו.

על כן, ראוי ביותר כי אלו הקונים חנוכיות חדשות, עליהם לבקש דווקא חנוכיות מלוכסנות. אין ספק שכאשר הדרישה לכך תלך ותגבר, גם הייצור והמכירות ישתנו בהתאם – ויהא זה ניצחונה של ההלכה וההשקפה היהודית הטהורה.

שנים החליטו ראשי המכון לבנות מנורה חדשה עבור בניין בית המקדש כפי שיטת הרמב"ם, בקני אלכסון. מנורה זו עשויה כסף טהור יצוק, והיא כשרה לעבודת המקדש.

במהרה בימינו, כאשר ייבנה המקדש השלישי, יוכל הכהן הגדול להדליק ולהטיב את הנרות עם מנורה כשרה, דומה בצורתה למנורה המקורית.

הרב מנחם מקובר, מראשי המכון, שעסק רבות בנושא המנורה מציין דבר מעניין, כי ההבדל בין עגול לישר, הוא גם בענייני הנהגת העולם. עגול מסמל את טבע העולם, ואילו הישר מסמל את הנהגת העולם שלמעלה מדרך הטבע. מעבר לעניין ההלכתי, הרבי בהחלט פתח כאן עניין חדש לגמרי, של הנהגה ניסית בעולם – הנהגה של גאולה.

החלפת החנוכייה ב"בית חיינו"

שיחתו של הרבי הביאה גם לשינוי החנוכייה המרכזית שהדליקו מידי שנה בחג החנוכה בבית רבינו שבבבל בנוכחותו של הרבי מה"מ. כפי הכלל "מה שהוא מצווה לאחרים הוא עושה בעצמו", באותה שיחה ידועה עורר הרבי עם על המנורה שב-770: "ישנם מנורות של חנוכה עשויות בצורת חצי קשת, ועד שגם החנוכייה של "770" היא בצורת חצי קשת".

בעקבות זאת התעורר הרב חיים ניסלביץ, כיום משפיע בישיבה קטנה 'תורת אמת' בירושלים, ואז 'תמים' מן המניין ב-770 לשנות את החנוכייה הגדולה, ובכך למלא את הרצון הק' של הרבי. מתברר, כי כמו בשאר הדברים העקרוניים והחשובים של הרבי, גם במקרה זה היו אלו התמימים שדאגו לבצע הלכה למעשה את רצונו של הרבי, לנחת רוחו.

בשיחה עם "בית משיח", מגולל הרב ניסלביץ כיצד הביא לשינוי החנוכייה בבית מדרשו של הרבי:

"הייתי אז בחור מן המניין ב-770" – נזכר הרב חיים ניסלביץ – "לאחר חודש תשרי תשמ"ג התחלתי לחשוב לעצמי כי עוד מעט יגיע חג החנוכה, וצריך לעשות משהו בעניין החנוכייה הגדולה. חודשיים קודם לכן, בשבת פרשת מטות מסעי תשמ"ב, התייחס הרבי לקנים של החנוכייה שמדליקים בה ב-770 בימי החנוכה. דברים אלו של הרבי חיזקו בי את התחושה שצריך לשנות את הנושא. העובדה שהרבי הזכיר

המשכן, אין עוד פוסקי הלכה שסוברים כך. יתרה מכך, הרבי מציין כי אותם פוסקים שכותבים שהמנורה הייתה עגולה, פסקו כך על סמך הבנה בדברי הרמב"ם עצמו. אולם לאחר שהתגלה כתב יד הרמב"ם, הרי ברור הדבר שגם הם עצמם היו מסכימים וקובעים שלכולי עלמא הקנים היו ישרים ולא עגולים.

מנורה אלכסונית מוכנה לבית המקדש

'מכון המקדש' בירושלים, כידוע בונה את סדרת כלי המקדש מכסף ומוזהב טהור, כהכנה לבניין בית המקדש. במשך שנים ארוכות החזיק המכון במנורה שקניה היו חצי-עגול. אולם בהשגחה פרטית, לפני עשור

שאלה מעניינת על דמי חנוכה של הרבי

כידוע, במשך שנים רבות חילקו צעירי חב"ד בשם הרבי מטבעות ל'דמי חנוכה', עשר אגורות כל אחת. רבות בשנים חולקו מטבעות שעל גבן טבוע ציור של מנורה שקניה עגולים, ועל כך נשאל הרבי, האם להמשיך ולחלק בשמו מטבעות אלו?

בתשובה כתב הרבי (תוכן) שאפשר לנסות לשנות זאת, אך לא להתעקש על כך היות ויש בזה כמה דעות שונות.

בעקבות התשובה הזאת, מובן מאליו ש'דמי חנוכה' בשם הרבי חולקו כמו תמיד.

הרבי על רקע החנוכייה החדשה בעלת הקווים האלכסוניים

מלמעלה למטה ומלמטה למעלה וחוזר חלילה. כאן ראינו דבר פלא: במשך כל התפילה, כשרק הייתה אפשרות, הרבי הסתובב אחורה והביט...
"לאחר התפילה הדליקו בה את הנרות ולאחר מכן עלה לחדרו הק'."
"כששאלנו לאחר מכן את אחד המזכירים לתגובתו של הרבי, הוא השיב כי ראה על פניו של הרבי שביעות רצון רבה. עבורנו זו הייתה השמחה הגדולה ביותר שיכולה להיות – לעשות נחת רוח לרבי!"
ר' הערשל פקר: "בליל שבת הקרוב, הרבי יצא לאחר התפילה לעבר המדרגות, ואני עמדתי בין שאר מאות החסידים. לפתע הרבי הסתובב אלי ובמאור פנים לא-רגיל איחל לי "גוט שבת" ואני הרגשתי שבכך הרבי מודה לי על המלאכה..."

בזהב טהור. העבודה הגדולה הסתיימה רק לקראת הדלקת נר שישי של חנוכה."
בין כה וכה הביאו התמימים חיים ניסלביץ' וזלמן שארף את החנוכייה ל-770 בערב, והציבו את החנוכייה דקות ספורות קודם כניסתו של הרבי. מאות אנשים עמדו סביבה והביטו בה בהתפעלות. "המתח היה עצום", נזכר הרב ניסלביץ'. "לא ידענו איך העניין יתקבל ואיך הרבי יגיב: בחיוב? בשלילה? יהיה לו נחת מזה או חלילה יורה להחזיר את הקודמת מפאת כבודו של התורם..."
"כשהרבי נכנס ליזאלי הגדול הוא מיד שם לב לחנוכייה החדשה, ותוך כדי עלותו על הבמה נתן בה מבט ארוך. כשהגיע למקומו הסתכל בסידור – אות לתחילת התפילה. לא ידענו איך לפרש את התגובה של הרבי, אך לפתע הסתובב הרבי שוב וסקר את המנורה

באמצע הקיץ אודות החנוכייה של 770, נסכה בי את ההרגשה שהרבי נותן זמן להכין אחרת תחתיה..."

"פניתי לידידי הטוב התי' זלמן שארף, והתחלנו בהתייעצויות ולבטים האם להכנס לנושא הזה, ומה יהיה אם זה ייודע? – החלטנו שנתחיל לפעול בעניין, ומה שיהיה – יהיה! למדנו היטב את הנושא בכל פרטיו, ולאחר שידענו בדיוק מה אנחנו רוצים, פנינו לר' הערשל פקר, יהודי מאנגליה צורף במקצועו ותושב השכונה, ושאלנו את חוות דעתו בעניין. לאחר מחשבות הוא אמר שאפשר לעשות חנוכייה גדולה עם כל הפריטים הכתובים בתורה, גביעים וכפתורים וכמובן קנים ישרים, לאחר שיש בחנוכייה שמונה קנים ולא שבעה, כפי שהיה במקדש, כפי שעצמו הרבי מציין בשיחה".

מספר ר' הערשל' פקר מ"קראון הייטס": באחד הימים הגיעו אלי שני הבחורים, ניסלביץ' ו שארף וביקשו להכין חנוכייה גדולה כזאת. היה זה ארבעה ימים לפני חנוכה, ואמרתי להם באירוניה 'חבל שלא באתם יום אחד קודם הדלקת נרות!...' זה היה פרוייקט גדול ומסובך ואילו הזמן שעמד לרשותי היה מינימלי. למרות זאת נכנסתי לעניין בהתלהבות והתחלתי לבנות את החנוכייה עם כל הפרטים.

"עבדתי על כך כמעט עשרה ימים רצופים, ועוד שני לילות ארוכים. זו הייתה עבודה מיוחדת במינה שנעשתה מתוך התלהבות לא-רגילה..."

ממשיך הרב ניסלביץ' לספר: עלות החנוכייה הגיעה לכ-3000 דולר, סכום נכבד כיום ובימים ההם עוד יותר. פנינו לנדיב ר' מרדכי נאגל, והוא נתן בשמחה את הכסף כדי לבצע את רצונו הק' של הרבי.

"מתברר כי העבודה לא הייתה פשוטה, מורכבת ואפילו מפרכת. כשהגיע הלילה הראשון של חנוכה והחנוכייה טרם הייתה מוכנה, הייתה לנו עגמת נפש רבה", נזכר הרב ניסלביץ'. "לקחנו כמה בחורים והתחלנו לעבוד בלילות בבית הצורפות של פקר, כדי לעזור במה שאפשר ולקדם את העניין בזריזות רבה.

"אני זוכר היטב את עגמת הנפש שהייתה בלילה הראשון, בעת שהציבו את החנוכייה הגדולה על בימת הרבי, ואני ידעתי כי הרבי רוצה חנוכייה אחרת, בעלת קנים אלכסוניים-ישרים. התנחמתי בלבי כי עוד ימים ספורים החנוכייה תיראה אחרת.

"לבסוף הושלמה המלאכה הגדולה בעיצומו של חנוכה. החנוכייה הייתה גדולה ומאוודרת, מרשימה ומרתקת עין, מצופה